

die velen ver-
ndt. Want hij is
nsmensch heeft

avond van de

is het afscheit-
g. van een pre-
dant, waar de
rschijnlijk voor
ezigden, zullen
em de dingen
blijvend.
en toespraken,
lingen gehoord,
predikant was,
begrepen, hoe
volledigen ge-
hooren. En we
ding tusschen
burgerlijke ge-
enschap, gevon-

n gewaagd ver-
orkest-directeur
predikant van

emeenschappen
nn leden even
en als de zeer
staurant noemt
hoore van de
die de kerken
r de kerkelijke
de predikanten,
m, met alle at-
En men aan-
ner musical, de
orkest-directeur
ies behoeft te
amenstroomen
ben en in de
en stoel in be-
toef.

men toch een
tusschen deze
reenkomst zeer
d, dat we van
eene zijde de
p, eigenlijk als
anst wordt.

n hart tot hart,
de aanbeveling
iem, een woord

heid zijn, of
gs, als kerke-
e pers altijd
aar afvliegen
lde pers, om
in toch maar
lit citaat dan
teur nóg on-
et niet mooi.
Woord en de
ld ginds toch
anders niet

muis en kraai.
t verslag van
teur en den
litterator en
of mij daarin

swijze van het
or de vrije B-
orden. Ik heb
in mijn bundel
rs, dat ik u zal

hout

rauw
kleur —

vind
and,

aal —
licht

rand,
stand,

gehad en in
Maar op een
Chr. Letterk.
best, kon ik er
easing in. Opw.
lit van eenigen
er op gewozen,
enden Christus
ap. Omdat we
zoete-droome-
rijkelijk wakker.
kern van wat
in een kring
een bepaalde
ukking vinden.
nancier gehoord
n andere wijze
maar omkleed-

ding is van ons geloof, en we meenen, dat het tot
het meest wezenlijke daarvan behoort!"

Hier is, zooals men begrijpt, de heer Smit zelf
aan het woord. Ik geloof, dat het verzet van wat
hier „kerkboden" heet, niet geheel en al volledig
weergegeven of beantwoord wordt. Zeker, er wordt
ander ons gesproken van „schaap" of „lam". Maar
die beelden zijn niet aesthetisch, maar profetisch-
didactisch; en met „vleermuis" en „kraai" was
het anders. Bovendien zijn „lam" en „schaap"
voor de kerkbodes ontleend aan een door theop-
neustie gegeven rede, terwijl hier de dichterlijke
inspiratie is: een wezenlijk verschil zien kerk-
bodes tusschen die twee. Tenslotte zoekt men het
punt van vergelijking: „lam" en „schaap" worden
genoemd in ander „verband": ze worden geslacht.
ze zijn stemmeeloes voor den scheerder, het lam
staat als geslacht, enz. Kortom: het beeld is niet
te scheiden van de dogmatische gedachte, van
verzoening door voldoening; het diende de mes-
siansche heilsofdoel: het predikte dogma-
tischen inhoud, ook als het lyrisch was naar
den vorm. Maar in het Goede-Vrijdaglied kwam
de vleermuis, en ook de kraai, voor de ziel van
den dichter zonder eenige dogmatische, profetische
gedachte.

Ik bedoel niet, critiek te geven op het vers van
den heer Smit (ik was dezen keer niet onder de
booze kerkbodaars, overigens mijn familie). Ik
wil enkel en alleen een poging wagen, om de pro-
bleemstelling weer naar voren te brengen zooals
ze kerkhodelijk bedoeld werd en wordt: „Den Gul-
den Winckel" mag ook wel weten, dat in zijn
spreken van „lam" en „schaap" de bijbel anders
predikt, dan de aesthetische mensch hier deed
in zijn vers van „vleermuis" en „kraai". Waar-
om moet nu toch weer die „zoete-droomerigheid"
van kerkbodes erbij? Ik denk weer terug aan de
bezwaren tegen anthropomorphe prediking in het
negatieve, en aan de poging om de christelijke nor-
men voor aesthetische genieting te vinden, en vind
het dan weer jammer, dat „Den Gulden Winckel"
zich zoet-droomerig kerkbodes tot waaiers
laat verknippen, omdat ze toch nergens anders
voor deugen. Laat men ze eerst goed lezen: want
zoo simpel staat de zaak toch niet.¹⁾

¹⁾ Ik reken natuurlijk met de mogelijkheid, dat het vraag-
gesprek zoo wordt weergegeven, dat niet letterlijk de voor-
den doorgegeven zijn van den heer Smit, doch de meening
van den interviewer het verslag heeft gekleurd. In dat
geval keert mijn opmerking zich tegen laatstgenoemde.

De hulp der vrouw in de kerk.

Dr E. D. Kraan zegt in het reeds genoemde
blad:

Aangaande het Haagsche kerkeradsbesluit om
voortaan voor de versterking van het geestelijke en
kerkelijke leven ook den hulpdienst der vrouw te ge-
bruiken, geeft Dr Los in zijn Kerkbode van 13 Mei j.l.
andere toelichting.

Allereerst de historische herinnering, dat het prin-
ciplele besluit over deze zaak eigenlijk reeds geval-
len is in 1921, maar dat door allerlei kerkelijke
zorgen dit besluit nog niet omgezet werd in daden,
en thans dus alleen nog de praktische uitvoering
te regelen valt.

Voorts toont Dr Los aan, dat het inroepen van
de zusters als behulpzels voor de leeraars en onder-
lingen naar de Schrift is. Hij wijst hierbij op Aquila
en Priscilla; op Maria, die evenals Tryphena en
Tryfosa en Persis veel gearbeid heeft in den Heere;
op Enodia en Syntyche, die met Paulus strelen
in het evangelie.

Vervolgens laat hij zien, dat het inroepen van
zusterhulp thans enich van het groote-stads-leven is
geworden. De positie van de ambtsdragers is vooral
moeilijk ten opzichte van de vrouwelijke gemeente-
leden, die zelf haar brood verdienen; en 't is vooral
bij deze laatste, dat de zusters als behulpzels van
de opzieners dienst moeten doen om hen met zulke
leden in contact te brengen.

Eindelijk beroept Dr Los zich op de ervaring,
op ongeveer gelijke wijze als ik in een vorig artikel
deed. Alleen met dit onderscheid, dat hij naast de
evangelisatie en diaconale zusterhulp ook vermeldt
het feit, dat de meeste sekten, die bloeien, gebruik
maken van vrouwelijke propagandisten; en dat hij zich
nog krasser uitdrukt, wanneer hij letterlijk zegt: „de
arbeid van leeraars en opzieners kan het niet
langer zonder zusterhulp stellen. Wij als onderlin-
gen, d.z. presbyters, moeten onze presbyteriale
zusterhulp krijgen (Spatieering van mij)."

Waar de zaken aldus staan, wekt Dr Los terecht
de gemeente op tot gebed tot den Koning der kerk,
dat Hij gaven schenke en aanwijze en alzoo vrouwe-
lijke krachten in Zijn wijngaard uitzende. Inderdaad,
de groote oplossing zal ook hier wel gevonden moe-
ten worden in het gebed.

Over den uittocht van ds Börger.

De bladen melden een en ander betreffende
ds J. Börger, vroeger hervormd predikant te Gouda,
die de Herv. kerk verliet en nu allerlei opgewonden
redevoeringen houdt over „de" kerk. Redevoerin-
gen met zeldzame openbaring van begripsverwar-
ping. Het „Algemeen Weekbl. v. Christendom en
Cultuur" zegt:

Men kan niet zeggen, dat ds Börger van Gouda met
stillen trom het wonder ambt heeft neergelegd. Waar-
om ik de Kerk verliet, aldus het onderwerp van enkele
redevoeringen, op verschillende plaatsen in openbare
vergadering gehouden. De couranten melden „veel be-
langstelling". Hetgeen mij voor de kerk verheugt. In-
dien zij quantitatief negligeable was, geen sterveling zou

er zich om bekommeren, dat een medesterveling zijn
kerk verliet. Ondertusschen behoeven wij kerkelijken
ons over de beweegredenen van den heer B. niet al te
ongernst te maken. „De Kerk is door het Evangelie
heen gezakt", want zij is geldzuchtig, militaristisch en
dom. Dit gegeneraliseer doet mij denken aan de opmer-
king van een spiritistische dame, aan wie ik eens vroeg,
hoe haar een breek — in casu van een gereformeerden
Bondsdominee — bevallen was. Het antwoord luidde:
„ach, die man preekt net zooals jullie allemaal". Men
moet wel aan alle onderscheidingsvermogen, dus aan
allen werkelijkheidszin gespend zijn, om mir nichts
dir nichts van de kerk en de predikanten te kunnen
spreken.

„Opstandige jeugd"

Dr G. H. v. Senden geeft in „De Hervorming"
een bespreking van het ook in nederlandsche ver-
taling verschenen werk van B. Lindsey (en W.
Evans): „The Revolt of modern youth". Wat Lin-
sey aanprijst als middel ter genezing kan ons even-
min bekoren als zijn beschouwing over de zonde
en haar oorzaak en waardschating. Maar wel kan
volgende passage uit dr v. Senden's overzicht van
Lindsey's feitenmateriaal ons iets leeren:

En deze (bezorgheid, K. S.) geldt niet alleen de
cijfers van zwangerschappen van onvolwassenen, ge-
vallen van abortus enz. — Ik geef toe vaak meer
geschat, dan statistisch precies, maar wie daarop
uitsluitend let, houdt zich vast aan een stroohalm;
de auteur verzekert steeds zeer matige schattingen
te geven en maakt dit ook wel aannemelijk — maar
zeker niet minder de opvattingen, die een goet deel
van de jeugd van deze dingen heeft. Schr. voert
deze menschen op blz. 136/137 als volgt sprekende
in en staft door een uitgebreid materiaal, dat hij
niet te veel zegt: „Of gij het goed vindt of niet, wij
maken onder ons een huwelijkscontract voor ons
zelf, dat voldoet aan onze verlangens. Wij meenen
een natuurlijk recht te hebben op kamernadenschap
en intiem omgang, waarnaar wij instinctief ver-
langen; wij kennen de voorhoedmiddelen, waar-
door de waarschijnlijkheid, dat ongewenschte kin-
deren de situatie komen bemoeilijken, opgeheven
wordt; wij geven niet toe, dat een dergelijke handel-
wijze de veiligheid der maatschappij in gevaar brengt;
en wij meenen, dat deze poging om de traditie te
vervangen, door wat wij als gezond verstand be-
schouwen, eerder goed dan kwaad zal doen."

Over kerkeradsvergaderingen.

Ds W. A. Hoek zegt in het „Algemeen Weekbl.",
zooeven genoemd.

Eensklaps krijg ik de kerkeradsvergaderingen lief.
Daar kan gepraat worden. Gruwelijk gepraat in alle
nuancen van vervelendheid, langdradigheid, onbedui-
dendheid, bekrompenheid, opgeblazenheid en wat dies
meer zij. Maar toch gepraat. Dus toch gedachtenwisse-
ling. Indien het gepraat gruwelijk is, het ligt niet aan
het instituut. Het ligt aan ons.

Eénmaal heb ik een goede kerkeradsvergadering
bijgewoond. De Eijkman kwam zijn Amsterdamsche
Maatschappij voor jonge mannen verdedigen. Hij stond
onder donkere auspiciën. Ethisch, geen ambsdrager,
kerkelijk vrijbuiters en wat niet meer. Doch na twin-
tig woorden had hij de vergadering onder beslag. Hij
refererde! Hij gaf een stuk werk. Het was zakelijk en
geestelijk. Natuurlijk, dat hij „las". Hilty zegt in zijn
„Lezen en Heden", dat een lezing behoort gelezen te
worden, uitgezonderd wanneer een wetenschappelijk
genie de lector is. Opdat ook de schijn des improviseren-
den kwaads vermeden worde. Desnoods van punten,
maar toch gelezen.

Wij — kerkerad — lezen nooit. Wij „getuigen",
spreken voor de vuist, al te dikwijls, kletsen voor de
vuist. Doch toen er gelezen werd, luisterde de kerke-
raad. Geen ernstig zakenman zal toen gezegd hebben,
dat zijn avond was vernooied. En de discussie? De bru-
taniste het-woord-vrager, die al springt op zijn bank,
nog voor de voorzitter de rondvraag geopend heeft, het
type, dat altijd wat te zeggen heeft ook al verklaart het
eigenlijk niets te zeggen hebben, de grootste presby-
teriale rakker was ditmaal onder een hoedje te vangen.
Enkele vragen, enkele opmerkingen, volia tout. Wij
vierden een hoogtij van bescheidenheid, en de lector
sprak nog, nadat zijn woord verstorven was.

Ik geloof, dat er uit groote kerkeraden nog wel eenige
muziek te halen valt. Mits er gewerkt worde.

De auteur heeft natuurlijk nooit gereformeerde
kerkeradsvergaderingen bijgewoond. Maar zijn op-
merking kan overal dienst doen. Er zijn bij ons
„rapporten" bij de vleet over dingen, die door
het recht van de gewoonte eenmaal een schrift-
telijke behandeling plegen te vereischen; en die
rapporten zijn soms verschrikkelijk vervelend en
vaker prachtstukken (vooral in meerdere verga-
deringen). Maar kerkeraden zouden de discussies
op hooger peil kunnen brengen, als in ernstige
zaken meer schriftelijke behandeling gevraagd werd
niet door anderen voor een ander, maar door spre-
kers voor zichzelf.

„Broeders des Heeren"

Reeds eerder kwam de vraag hier ter sprake,
wat met de „broeders" van Jezus zou bedoeld
worden in de taal van het N. T. Prof. Ridderbos
zegt ervan in „De Bazuin":

Gelijk bekend, hebben — nog wel om andere reden
dan de bovengenoemde — niet alleen de Roomsche,
maar ook wel andere Schriftverklaarders gemeend,
dat deze „broeders" van Jezus geen zonen van Maria
zijn geweest; gewoonlijk neemt men het woord „broe-
der" dan in een ruimeren zin gelijk boven werd
aangegeven; ook heeft men wel gedacht aan zonen
van Jozef uit een vroeger huwelijk.

Het komt ons echter voor, dat voor deze op-
vatting geen enkele grond in de Schrift is te vin-
den; en dat de boven aangehaalde tekst, in verband

met de verdere Schriftgegevens, er veelmeer op wijst,
dat we hier aan zonen van Jozef en Maria hebben
te denken.

Algemeene en bijzondere openbaring.

Volgende stellingen van ds P. Prins te Oost-
wold (O.), verdedigd op een Groningsche Pre-
dikantenconferentie (30 Mei a.s.) lijken me merk-
waardig genoeg, om ze hier uit „Gron. Kb." over
te nemen. Discussie bedoel ik hierna niet.

I. Het openbaringsbegrip staat in het middelpunt
der theologische en wijsgeerige belangstelling.

II. De Gereformeerde theologie heeft van ouds zich
 bezig gehouden met het openbaringsbegrip.

III. Zij maakte daarbij steeds de onderscheiding
tusschen algemeene en bijzondere openbaring.

IV. Deze twee termen werden doorzwaans ongeveer
vereenzelvigd met de natuur (openbaring) en de Schrift
(openbaring).

V. Over die vereenzelviging dient de theologie zich
nader te bezinnen, omdat zij voor verbetering vat-
baar is.

VI. Bovendien zal de onderscheiding tusschen zins-
openbaring en ken-openbaring ook ten opzichte van
de algemeene openbaring het inzicht verdiepen. Tegel-
ijk dient onderscheiden te worden tusschen objectief
en subjectief principe.

VII. De verhouding tusschen algemeene en bij-
zondere openbaring moet parallel gedacht worden met
de verhouding tusschen schepping en herschepping.

VIII. Daarom heeft de algemeene openbaring een
breder doel dan alleen, dat alle menschen „niet
te verontschuldigen" zouden zijn.

IX. Ook de middelen der algemeene openbaring
zijn meer dan de natuur (en de geschiedenis) alleen.

X. De inhoud der algemeene openbaring is het
Godsbewustzijn en het zedelijkheidsbewustzijn.

XI. Door dezen openbaringsinhoud wordt de grond-
slag gelegd voor den inhoud der bijzondere open-
baring.

XII. Daarom heeft de algemeene openbaring zeer
grote beleekenis, inzonderheid voor de werking van
het ambt, dat Christus in Zijn kerk heeft ingesteld.

XIII. Beide, de algemeene en de bijzondere open-
baring gaan voor, tot aan het eind der eeuwen.

XIV. Ten onrechte wordt door de Godsdienst-wijs-
begeerte en Godsdienstgeschiedenis menigmaal alge-
meene openbaring vereenzelvigd met religie en bij-
zondere openbaring met de Christelijke religie.

XV. Religie is effect van openbaring.

XVI. Alleen de Gereformeerde theologie is in staat
om het wezen, de werking, de middelen en het doel
van algemeene en bijzondere openbaring zuiver aan
te wijzen.

Kerk en Drankzonden.

En hier citeer ik stellingen van Ds D. v. Dijk
(zelfde plaats en zelfde blad):

1. Ondanks de eigenaardige moeilijkheden, die het
positie kiezen in den strijd tegen de drankzonde
meebrengt, tengevolge van het „subjectieve element"
zooal in het bepalen van wat hier zonde is, als in
het kiezen van het strijdmiddel tegen deze zonde,
mag de kerk zich in dezen strijd toch niet afzijdig
houden.

2. De kerk heeft positie te kiezen in den strijd
tegen de drankzonde en zij doe dat:

a. In heel haar ambtelijken arbeid, in zijn onder-
scheidene schakelingen:

a. Dienst des Woords.
In den dienst des Woords moeten ook een plaats
hebben, die Schriftgedeelten, die specifiek deze zonde
noemen en veroordeelen.

De dienaar neme zich in acht, dat hij niet een
bepaalde strijdwijze of als de eenig ware aanprijze
of als ongeoorloofd veroordeele, al naar gelang van
zijn eigen inzicht.

b. Herderlijke beoefening.

Bij het huisbezoek verzuime men niet ook naar
deze zonde te onderzoeken, vooral daar, waar men
goeden grond heeft voor de vrees, dat achter het
mom van nutigheid onmatigheid zich verbergt.

c. Kerkelijke tucht.

Het spreekt vanzelf, dat men den openbaren
dronkaard met de tucht treffen moet en dat men,
met het oog op het karakter der drankzonde (wils-
verzwakking) niet te spoedig tot opheffing der toe-
gepaste censure overga.

II. Ook onttrekke de kerk zich niet, wanneer
van haar gevraagd wordt met haar prestige of finan-
cieel, te stennen de actie, die „niet kerkelijk" tegen
de drankzonde wordt gevoerd, wanneer n.l. het be-
oogde doel van dien aard is, dat men mag aan-
nemen, dat geen leden der kerk, op Schriftuurlijken
grond, daartegen bezwaren zouden kunnen maken.

III. Tenslotte hebben de ambtsdragers een persoon-
lijke roeping om door woord en voorbeeld tegen
de drankzonde te getuigen; 't liefst door zelf ge-
heelonthouder te zijn, in elk geval door nooit
publiek gebruik te maken van alcoholische dranken.

Ook hierover geen discussie.

Te veel leeren.

„De School met den Bijbel" bevat een klacht
over het inpompen van allerlei ballast in de her-
senen van tegenwoordige leerlingen van onze ne-
derlandsche scholen. En geeft o.m. dit verhaal:

Op het examen vroeg een van de examinatoren aan
een van de jongens, wat hij wist van een Spaansche
stad, zeg maar Alicante. De jongen wist nog niet, dat
er een wijnsoort is, die Alicante heet, anders had hij
allicht over den wijn een boom opgezet, want hij was
een jongeman van rijke fantasie en groote spreek-
gaven. Ik heb hem drie kansen gegeven: Lid van de
Tweede Kamer, dominee of marktventer. Hij is geen
van drieën geworden, maar heeft het schoolmeesters-
ambt gekozen. Arme kinderen!

De aap kreeg dan de vraag over Alicante en gaf
oogenblikkelijk onvervroren ten antwoord: „Meneer,
daar is de grootste Spaansche pianofabriek". En de